

สรุปอภิปรายผล

1. สภาพพื้นฐานของคณะกรรมการดำเนินการ ปัจจุบันมีกรรมการดำเนินงานของสภาชนาคารหมู่บ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 25 คน ได้ตอบแบบสอบถาม 21 คน จากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม และสังเกตปรากฏว่าคณะกรรมการดำเนินการส่วนใหญ่ เป็นผู้ชาย ร้อยละ 57 และเป็นผู้หญิง ร้อยละ 43 ซึ่งเป็นร้อยละที่ไม่ต่างกันมากและมีการศึกษา ส่วนใหญ่ ร้อยละ 38 ระดับ ป.6 และปวช. ปวส. มีระดับปริญญาตรีอยู่บ้างเป็นส่วนน้อย และต่างก็ไม่เคยรับราชการมาก่อนร้อยละ 81 นอกจากนั้นเป็นข้าราชการบำนาญ เป็นข้าราชการบ้าง จากการสอบถามเพิ่มเติมต่างก็ไม่เคยดำรงตำแหน่งใดในชุมชนร้อยละ 38 มีที่เป็นเจ้าหน้าที่หมู่บ้าน ประธานกลุ่มแม่บ้าน กรรมการหมู่บ้านบ้าง

2. กระบวนการพัฒนาของชนาคารสภาหมู่บ้าน พบว่าเป็นการพัฒนาตามกระบวนการทางสังคม มีขั้นตอนในการดำเนินงานที่ชัดเจนพอสมควร

2.1 ขั้นกระจายความคิดขั้นริเริ่ม พบว่ามีการเผยแพร่การจัดตั้งชนาคารหมู่บ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 โดยความช่วยเหลือระหว่างสหพันธ์แรงงานภาคเกษตรกรรมระหว่างประเทศ (IPAAw) กับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขนมีการจัดตั้งชนาคารหมู่บ้านขึ้นบ้างที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะมีปัญหาเพราะขาดผู้ประสานงานดูแลเนื่องจากผู้นำก็ไม่ชัดเจนในตัวเอง ที่ประสบความสำเร็จได้เติบโตพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมได้มาก ฉะนั้นชนาคารหมู่บ้านที่มีเป็นจำนวนมากเป็นชนาคารหมู่บ้านที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2540 และ 2541 เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีการช่วยเหลือตนเอง และสามารถจัดตั้งธุรกิจชุมชนในรูปแบบต่างๆ ได้ เมื่อก่อนเมื่อชุมชนจัดตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาในชุมชน มักจะถูกกล่าวหาว่าเป็นองค์กรเถื่อน ไม่ถูกกฎหมาย ถ้าจะให้ถูกกฎหมายต้องให้หน่วยงานของรัฐเป็นผู้จัดตั้ง

2.2 ขั้นเตรียมการ พบว่าสภาชนาคารหมู่บ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มีการขอใช้สถานที่เพื่อใช้ในการประชุม ทำการ สัมมนา กับสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช มีการประชุมประจำเดือน ในวันที่ 25 ของทุกเดือน ในการประชุมจะมีการนัดพี่เลี้ยง มีเกษตรจังหวัด สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มาเป็นที่ปรึกษา ในระยะหลังเมื่อมีการกิจกรรมระดับอำเภอมากขึ้นจริงเปลี่ยนแปลงนัดการประชุมประจำเดือนเป็น 2 เดือนครั้งเพื่อให้แต่ละอำเภอได้มีการประชุมระดับล่าง แล้วนำปัญหาต่าง ๆ เข้าสู่ระดับบน (ระดับจังหวัด) ตัวแทนที่เป็นกรรมการสภาชนาคารหมู่บ้านระดับจังหวัดจะได้มีเวลาในการบริหาร

2.3 ขั้นตอนดำเนินงาน คณะกรรมการดำเนินการของสภาชนาคารหมู่บ้านจังหวัด

นครศรีธรรมราช ในระยะแรกหลังจากได้จัดสภาระดับจังหวัด มีการทำแผนการดำเนินงานไว้เป็นขั้นตอน จากการประชุมประจำเดือนได้กำหนดจัดทำระเบียบข้อบังคับ กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการไว้ แต่หลังจากนั้นสภาได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติการร่วมกับองค์กรอื่น ๆ ให้จัดการอบรมบัญชีชนาคารหมู่บ้าน ในอำเภอต่าง ๆ ระหว่างเดือน เมษายน-พฤษภาคม 2542 ร่วมกับสำนักงานเกษตรจังหวัด สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ โดยคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช และให้ร่วมกันจัดตั้งชนาคารหมู่บ้านให้ครบทุกอำเภอในโครงการจัดตั้งชนาคารหมู่บ้าน ไม่ได้เป็นไปตามเป้าหมายแต่ในระยะหลัง ก็ได้มีการจัดตั้งชนาคารหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น

ในขั้นดำเนินการสภาชนาคารหมู่บ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าระยะกลางปี พ.ศ. 2542 หลังจากจัดกิจกรรมร่วมจัดสัมมนา และจัดนิทรรศการออกร้านสหกรณ์เสรีตามแนวพระราชดำริ 72 ปีในหลวง ร่วมกับสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ซึ่งได้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากจากการที่มีทั้งหน่วยงานราชการและประชาชนผู้สนใจทั่วไป สมาชิกชนาคารหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์ กลุ่มแม่บ้าน ได้เข้าร่วมเกินเป้าหมาย และได้เข้าใจว่าทำไมต้องมีการทำให้ชุมชนเข้มแข็ง มีปัญหาจากเศรษฐกิจและสังคมมาตั้งแต่เมื่อไหร่ ทำไมประชาชนต้องมีการรวมกลุ่ม และต้องยั่งยืน โดยนำแนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ในเรื่องสหกรณ์เสรีเข้ามาเป็นหัวข้อ เพื่อตีความเป็นแบบอย่างให้องค์กรเศรษฐกิจชุมชนอื่นแน่นอน ไม่ใช่สหกรณ์ ต่อมาได้มีการอบรมบัญชี และการจัดเก็บข้อมูลในระดับอำเภอต่าง ๆ กับกิจกรรมสุดท้ายที่ทำให้สภาชนาคารหมู่บ้านระดับจังหวัดต้องเร่งด่วนปฏิบัติคือการทำกิจกรรมเขียนโครงการสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบาก SIF manu 5 ร่วมกับสภาชนาคารหมู่บ้านระดับภาค และได้เงินในโครงการนี้เพื่อช่วยผู้ยากไร้ 37 ล้านกว่าบาท รวม 72 ชุมชน ใน 16 อำเภอ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้คณะกรรมการสภาต้องมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างกันใหม่ และจะมีคณะกรรมการดำเนินการเข้ามามากขึ้น เป็น 25 คน และจัดโครงสร้างหน้าที่ใหม่ให้เข้ากับกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น

3. ปัจจัยที่มีต่อการบริหารของสภาชนาคารหมู่บ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษาได้สังเกต และสอบถาม ปัจจัยที่ทำให้สภาชนาคารหมู่บ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช และถือได้ว่าเป็นจุดแข็งของสภาชนาคารหมู่บ้านระดับจังหวัดนี้

3.1 ปัจจัยจากบทบาทของสภาชนาคารหมู่บ้านหรือคณะกรรมการดำเนินการ ที่มีอุดมการณ์ในการจัดตั้งครั้งแรกเป็นบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางความคิด ความมุ่งมั่นที่จะให้องค์กรของประชาชนองค์กรนี้จัดตั้งให้สำเร็จให้ได้ ซึ่งจากบัญชีรายชื่อที่มีอยู่ในบทที่ 2 เป็นกรรมการชุดแรก ที่มีอุดมการณ์สูง และแม้ันชุดปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการดำเนินการ มากขึ้นยังยืนยันว่า จะ

ให้เกิดความสามัคคี โปร่งใสและยกระดับความคิดของชุมชน ทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม บนพื้นฐานความร่วมมือแบบเท่าที่ได้หายไปจากชุมชน ให้คืนกลับมา มีเป้าหมายสร้างทุน สร้างคน และสร้างงาน สร้างทุนหมายถึงให้มีกองทุนในชุมชน ใช้เป็นแหล่งทุนในการผลิตและสวัสดิการ สร้างคนหมายถึง ให้คนเอื้ออาทร สามัคคี มีสัจจะ มีน้ำใจ สร้างงานหมายถึงให้คนมีงานทำ ไม่ทิ้งบ้านเรือนทำกิจกรรมแบบพอเพียงเมื่อเหลือใช้ก็แบ่งขาย

3.2 ปัจจัยจากองค์กรพี่เลี้ยง ซึ่งมีทั้งสำนักงานเกษตรจังหวัด สถาบันราชภัฏ นครศรีธรรมราช สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง จากปัญหาเท่าที่ถ้าการพัฒนาที่ต่างคนต่างทำจะไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร มาเป็นการร่วมมือกันพัฒนาแบบพหุภาคี หรือเบญจภาคี และอาศัยทฤษฎีสังคมตื่นตัว เป็นแนวคิด กับแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนอาชีพไทย การสร้างชุมชนแบบองค์รวมนำกระบวนการ ความสามารถที่หลากหลายมาผสมผสานกันพัฒนาแสวงหานักวิชาการ นักพัฒนา ผู้นำชุมชน ความรู้ จากชุมชน ภายนอกชุมชน จึงทำให้สภาพมีความเข้มแข็ง เติ่งกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้

3.3 การรวมตัวเป็นเครือข่ายระดับหมู่บ้าน หรือตำบล เป็นระดับอำเภอและเป็นระดับจังหวัด ขึ้นมาเป็น โครงสร้างการบริหารจัดการเครือข่ายองค์กรชุมชน จะเป็นฐานคิดและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยกกระดับความรู้ข่าวสารและสร้างศักยภาพที่ทรงพลังให้เกิดผลสำเร็จอย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้มากกว่า และมีอิสระในองค์กรเป็นการยก ระดับความคิดจากระดับล่างสู่เบื้องบน ไม่ใช่จากบนลงล่าง ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ปฏิบัติกันมายาวนาน จริงไม่สัมฤทธิ์ผล รวมถึงการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3.4 ปัจจัยที่ทำให้สถานการณ์หมู่บ้านมีจุดอ่อนไม่พัฒนาได้เท่าที่ควรคือการไม่รู้ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการ การประสานงานและความรู้ความเข้าใจของการเป็น คณะกรรมการดำเนินการทั้งชุดเก่าและชุดใหม่ปัจจุบัน จากการเข้าร่วมสังเกตเมื่อมีการประชุมประจำ เดือนจะมาไม่ตรงเวลา ทำให้เสียเวลาในการประชุม การดำเนินการประชุม การประสานงาน ข่าวสาร และการจัดบันทึกการประชุม ซึ่งในจุดนี้ที่ถือว่าเป็นจุดอ่อนเพราะเนื่องจากสถานการณ์หมู่บ้านเพิ่งดำเนินการก็มีกิจกรรมต่าง ๆ เข้ามามากทำให้จัดการกับระเบียบข้อบังคับและโครงสร้างหน้าที่ได้ไม่ดี ก็มีกิจกรรมที่ถูกต้องให้ปฏิบัติการ กิจกรรมโครงการสวัสดิการผู้ยากลำบากฯ เป็นต้น ปัจจุบันคณะกรรมการยิ่งมากขึ้นก็ยิ่งห่างเหินการศึกษาอบรม การทำความเข้าใจมากยิ่งขึ้นเพราะมี กิจกรรมบังคับให้ปฏิบัติมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะและสอดคล้องกับที่คณะ

กรรมการดำเนินการของสภาธนาคารหมู่บ้านเสนอแนะจากการสอบถามมีดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการฝึกอบรมคณะกรรมการดำเนินการชุดปัจจุบันให้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ต่างๆ ในการบริหารจัดการ และ บทบาทผู้นำ และสร้างจิตสำนึกร่วมกันให้มากกว่านี้
2. จัดโครงสร้างขององค์กรที่วางไว้ใหม่เพราะกิจกรรมย่อย ๆ ก็มีบทบาทเท่ากันหมด ทำให้มีฝ่ายต่าง ๆ มาก
3. สภาธนาคารหมู่บ้านไม่ควรจะแสวงหาโครงการใหม่ ๆ ไปเรื่อย ๆ ในขณะที่โครงการเก่ายังไม่ชัดเจน โดยเฉพาะ โครงการสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากที่ร่วมกับสภาธนาคารหมู่บ้านภาคใต้ ควรจะให้โครงการนี้ผ่านไปสักระยะหนึ่งแล้วค่อยทำโครงการใหม่ แต่อาจจะวางแผนไว้ก่อนได้บ้าง

ที่เล็งควรจะได้พบปะพูดคุยกันให้มากกว่านี้ และแสดงความชัดเจน ของแต่ละองค์กรขึ้นมาพร้อมทั้งต้องประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรในองค์กรรับรู้และภายนอกองค์กรด้วยเพราะการปฏิบัติงานร่วมกันนี้เป็นนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนารูปแบบใหม่ ทั้งข้าราชการ ประชาชน องค์กรอื่น ๆ ไม่เคยรู้เรื่องมาก่อน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยในหัวข้อต่อไปนี้

1. วิจัยแบบมีส่วนร่วมในการบริหารงาน การจัดองค์กรของสภาธนาคารหมู่บ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. การทดลองดำเนินการธุรกิจชุมชนอื่น ๆ เช่น การตลาด การผลิตของสภาธนาคารหมู่บ้านระดับจังหวัดร่วมกับเครือข่ายทั้งหมด
3. ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนิน โครงการสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก SIF (เมนู 5) ใน จังหวัดนครศรีธรรมราช